

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Het CDA moet te allen tijde constructief oppositie voeren [2]

Nee, het opkomen voor belangen van specifieke groepen kiezers geeft een helderder agenda

door *Hans Hillen*

De auteur is oud-minister van Defensie, oud-CDA-Tweede Kamerlid en oud-CDA-Eerste Kamerlid.

Nederland wordt al vele tientallen jaren feitelijk bestuurd vanuit een ambtelijke agenda. Deze bevat het stolsel van realiteit en belangen. De politiek kan daar maar heel weinig aan veranderen. De realiteit is zoals die is en de vele en stevige belangen van bedrijfsleven, maatschappij en verplichtingen hebben ten opzichte van elkaar de lenigheid verworven van een scrum bij rugby: iedereen duwt en er is per saldo amper beweging. Daarom is er nauwelijks verschil tussen het beleid van opeenvolgende kabinetten. ‘Political landslide in Holland. No damage’, kopte CNN op de avond van de enorme verkiezingsnederlaag van CDA en PvdA in 1994. Samen: 32 zetels. *No damage*. Nederland zou amper veranderen. Een beetje libertijnser, maar ze waren in Holland ethisch toch al godvergeten op hol.

Die fundamentele sociaaleconomische stabiliteit is een zegen voor de welvaart, voor de onderlinge verhoudingen en voor onze solide reputatie in het buitenland. Het is het

eindproduct van driekwart eeuw politieke en democratische emancipatie. De ontlasting van het engagement ging nooit via revolutie, stakingen en oproer, maar werd beheerst afgevoerd aan de onderhandelingsstafel. Totdat eind jaren zestig het optimum wel was bereikt en gezocht werd naar nieuwe agenda’s.

En toen ging het een beetje fout. Om zijn blijvende relevantie uit te dragen, veranderde de politiek van rol. De belangenvertegenwoordiger ontwikkelde zich tot een soort gids naar nieuwe hoogten en verten. De samenleving moest gaan veranderen, en niet omdat de achterban dat vroeg, maar omdat de voorhoede dat nodig oordeelde. Aanvankelijk werkte de uitstraling van idealisme nog wervend, maar de feitelijke marges van beleid waren niet breder geworden. Alleen de sterk groeiende economie gaf de staat meer speelruimte. Deze werd dan ook godeloos door de politiek opgeëist. Helaas, de verzorgingsstaat bleek onbetaalbaar en het burgerschap erodeerde tot consumentisme. Nog beslissender werd uiteindelijk de globalisering, die bijna elke mogelijkheid voor nationaal geëxperimenteer heeft weggenomen. Het heeft ertoe geleid dat de politiek

nu al vele jaren leidinggeeft aan een optocht die nauwelijks van zijn plaats komt. Alle idealen vinden hun vertaling in bezuinigingsopdrachten. De boodschap is dan ook zelden vrolijk, laat staan optimistisch of hoopvol.

Dat frustrereert de politiek. Nog erger: dat frustrereert de kiezers. Zij die regeren weten dat het eigen programma het in bijna elk opzicht verliest van de veel sterkere werkelijkheid. Idealen van vóór de verkiezingen blijken de dag erna vrijwel verdampt. Zij die constructief oppositie voeren, kunnen amper uit de verf komen, omdat ze weten dat hard ertegenin gaan verwachtingen schept die niet kunnen worden waargemaakt. Zij die zwelgen in de oppositie bedienen wel het wantrouwen van de burgers, maar zijn feitelijk niet bij machte iets ten goede te veranderen. Wat blijft er over voor de kiezer? Boos tegenstemmen en je zin niet krijgen. Hoopvol tegenstemmen en horen dat er geen ruimte is. Of in hemelsnaam dan maar voorstemmen en zien dat juist niet gebeurt wat jij had gehoopt.

Het kabinet-Rutte II heeft het frustratierecord weer scherper gesteld. Het bestaat uit twee partijen die elkaar naar de kiezer volledig hebben verketterd, om na de verkiezingen in elkaars armen te vallen alsof dát de enige uitkomst kon zijn. Om vervolgens de ambtelijke realiteitsagenda weer op te pakken en te verwachten dat, vanwege de onvermijdelijkheid daarvan, in de praktijk in de Kamers er voldoende steun zou komen. De marges zijn toch niet breed, nietwaar?

* * *

Hoe weg te komen uit deze niet alleen vervellende, maar ook gevaarlijke optocht, namelijk omdat die de democratie aan het uithollen is? Het antwoord ligt voor de hand. Er

verandert zoveel tegelijk en er staat zoveel vertrouwd op de tocht, dat expliciete terugkeer van de gidspositie naar het opkomen voor belangen van specifieke groepen kiezers een veel helderder en uitvoerbaarder agenda zal geven. De christendemocratische partijen dienden ooit de belangen van hun godsdienstige achterbannen. Dat is nu niet aan de orde. De emancipatie is een succes geworden, dus die agenda is af. De onkerkelijkheid is toegenomen, dus langs die lijn organiseren zal niet meevallen. Toch heeft het CDA een logische achterban. Het zijn die mensen die van hun kant een positief aandeel leveren of hebben geleverd aan de samenleving en die in ruil een uitgestoken hand verwachten vanuit Den Haag, vanuit het provinciehuis en vanuit het gemeentehuis. Fatsoenlijke mensen, waarbij ik drie groepen bij uitstek noem: ouderen, jonge gezinnen, kleine ondernemers, drie

.....
*Ouderen, jonge gezinnen
 en kleine ondernemers
 kunnen best een extra
 steuntje gebruiken*
 .....

groepen die best een extra steuntje kunnen gebruiken. Die mensen opzoeken, naar die mensen luisteren, dát brengt de politiek met twee voetjes op de grond. De schildering van het decor behoeft vervolgens geen machtige vergezichten; fatsoen, veiligheid, geborgenheid en aandacht zijn dan de meer voor de hand liggende thema's. De huidige Haagse agenda is niets voor een partij die zich wil ontworstelen aan de wurggreep van de frustratiepolitiek.